https://doi.org/10.26682/hjuod.2021.24.2.13
گوڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا:24، ژمارە:2، (زانستێن مروڤایەتی وكومەلناسی)، بپ 255-275، 2021

((رۆلێ وێنەیێ مرۆڤگەرایی د كۆمەلە هوزانێن(نڤستن د چاڤێن نێرگزێدا) يا هوزانڤان(بەشیر مزیری))

روندك محسن اسماعيل
پشكا زمانێ كوردی، كولیژا پەروەردا بنیات، زانكۆیا زاخو، هەرێما كوردستتانێ–عیراق

((مێژوویا وەرگرتنا ڤەكولینێ: 26 تیرمەھـ، 2021، مێژوویا رەزامەندیا بەلاڤكرنێ: 21 ایلولێ، 2021))

پوختە

وێنێ هونەری ئێك ژ رِەگەزێن سەرەكیێن بەرهەمێ ئەدەبییە، هەر ژ كەڤندا بوویە جهێ گرنگیپێدانا هوزانڤانان و رەخنەگر و نڤیسەران و ڤەكۆلین لسەر هاتینە ئەنجامدان، چونكی ئەو وێنە دەربرینێ ژ ناخ و دەروونێ مرۆڤان دكەت و ب شێوەكێ هونەریانە دهێنە رێزكرن و دبیتە جهێ سەرنجراكێشانا خوینەری.مزیری ژی ب شێوەكێ گەلەك جوان وێنە دناڤ هوزانێن خوەدا بەرجەستەكرییە، ب رێكا وێنەیان و بتایبەت وێنەیی مرۆڤگەرایی، شیایە ئەو بۆنەوەرێن بێگیان ب ژیان بێخیت، دگەل وێنەیان خواستن ژی هینایە و ژ جۆرێ خواستنا ڤەشارتی پەیرەوكریە.

ئەڤ ڤەكولینە ل ژێر ناڤونیشانێ(رولێ وێنەیێ مرۆڤگەرایێ د كۆمەلە هوزانێن(نڤستن د چاڤێن نێرگزێدا) یا هوزانڤان (بەشیر مزیری)دایە، ژ دوو پشكان پێكدهێت،: پشكا تیۆری: زاراڤ و پێناسە و جۆرێن وێنەیی ژ هەمی لایەنانڤە هاتینە بەحسكرن و پشكا دوویێ پراكتیككرنە لسەر وێنەیێ مرۆڤگەرایی، كو جۆرەكە د هوزانێن ناڤبریدا. ئەڤ ڤەكۆلینە ڤەكۆلینەكا وەسفی شرۆڤەكارییە، ئانكو پەیڤ هاتینە و پاشی ئەو پەیڤ بووینە وێنە و ژ لایێ رەخنەگری و خوینەریڤە هاتینە شرۆڤەكرن ب مەرەما روونكرن و ئاشكراكرنا مەبەستا هوزانڤانی بۆ ئەوان وێنەیێن دناڤ پارچە هوزانێن خوەدا بەرجەستەكرین.

پەیڤێن سەرەكی: وێنە، وێنەیێ مرۆڤگەرایی، خواستنا ڤەشارتی و هوزانڤان.

پێشەكی

وێنە ب هەمی جۆرێن خوەڤە خودان گرنگیەكا مەزن بوویە، ژ رەگەزێن هەرە پێدڤیە دناڤ بەرهەمێ ئەدەبیدا بهێتە دیتن، ژبۆ كو سەرنجا خواندەڤانی بۆ ئەوی بەرهەمی بهێتە كێشان نڤیسەر هەولددەت ئەڤی رەگەزی دناڤ هوزانێدا بەرجەستەبكەت، تایبەت وێنەیێ مرۆڤگەرایی و خواستنا ڤەشارتی، چونكی گەلەك جاران هندەك وێنە دناڤ هۆزانێدا دهێنە پیشاندان، كو ئەو وێنە بونەوەرەكێ بێگیانە یان رووەكەكە ئەڤجا ب رێكا مرۆڤگەرایی ئانكو دانانا سیفەتێ مرۆڤان بۆ ئەوی وێنەی هەروەكی مرۆڤەك سەرەدەری لگەل دهێتە كرن، ئانكو دانانا ژیانێیە بۆ تشتێن بێ ژیان لدویڤ ساخلەتێن مرۆڤان.

rondik.ismael@uoz.edu.krd

ناڤونيشانێ ڤەكولينێ :

ئەڤ ڤەكولينە لژێر ناڤونيشانێ(رۆلێ وێنەیێ مرۆڤگەرایێ د کۆمەلە هوزانێن(نڤستن د چاڤێن نێرگزێدا) یا هوزانڤان(بەشیر مزیری) هاتیە.

سنوورێ ڤەكولينێ :

ژ ناڤونيشانی دیارە بتنێ دێ بەحسێ وێنەیێ مرۆڤگەرایی د کۆمەلە هوزانێن(نڤستن د چاڤێن نێرگزێدا) پراکتیزەکرن.

گرنگیا ڤەکۆلینێ:

گرنگیا ئەڤێ ڤەکۆلینێ د ئەوێ چەندێ دایە، کو هەولدانەکە کو بەری نوکە چ نڤیسینێن تایبەت وەکو ڤەکولین لسەر وێنێ مرۆڤگەرایی پێش چاڤ نەکەڤتینە، لەورا مە ب فەر دیت لسەر ئەڤی جۆری ڤەکولینەکێ ئەنجامبدەین.

رێبازا ڤەکۆلینێ:

د ئەڤێ ڤەکۆلینێدا رێبازا وەسفی – شرۆڤەکاری هاتیە پراکتیزەکرن، چونکی پتر دگەل سروشتێ ڤەکۆلینێ دگونجیت.

پەیکەرێ ڤەکۆلینێ:

ئەڤ ڤەکۆلینە لسەر دوو پشکێن سەرەکی هاتیە دابەشکرن: پشکا ئێکێ دەرازینکەك بۆ تیوری، پێکدهێت ژ ئەڤان تەوەران:(زاراڤێ وێنەیی، پێناسا وێنەیی، وێنەیێ مرۆڤگەراییێ، خواستن تێگەه و پێناسە، جۆرێن خواستنێ) .

پشکا دوویێ ل ژێر ئەڤی ناڤونیشانی هاتیە(لسەر رۆلێ وێنەیێ مرۆڤگەرایی) و د پراکتیکێدا ژ هەمی جۆران بتنێ جەختی و گرنگی لسەر وێنەیێ مرۆڤگەرایی هاتیە کرن و دناڤ هوزانێن مزیریدا پرانیا وێنەیان لسەر ئەوی جۆری بوون و (نەه) ژ ئەوان هوزانان دناڤ ڤەکۆلینێدا هاتینە شرۆڤەکرن و روونکرن و ل دوماهیێ ئەم گەهشتنە هندەك ئەنجامان.

پشکا ئێکێ: وێنە وەکو پێکهاتە

دەرازینکەك تیوری

1–1 زاراڤێ وێنەیی: سەبارەت وێنەیی ژلایێ زمانانڤە چەندین رامان بۆ هاتینە دانان، لەورا (وێنە د رەخنا ئەورووپیدا(image) پێ دهێتە ناڤکرن، کو پەیڤەکا ئینگلیزییە، پەیڤا وێنە (image) د ئینگلیزیدا ئاماژە بۆ ئەوان رەهەندێن هەڤپشکن،(گەردی ،2002،ل7)بەلێ رڤشتێ ئەڤی زاراڤی بۆ زمانێ گریکی یێ کەڤن دزڤریت، کو ژ(Icon) هاتیە وەرگرتن(گاهر، 2014،ل63). بوویە ئەگەر د ئێك بوارێ مەعریفیدا، ئەو پەیوەندیا پەیت دناڤبەرا خەیال و وێنەییدا هەیە ژبەرهندێ وێنە گرنگترین بەرجەستێن خەیالی نە د هۆزانێدا و ژ پەیڤا(imaginato)یا لاتینی هاتیە وەرگێران بەرامبەر یا یونانی (phantasia) راستەوخۆیا پەیڤا (fance)ژێ هاتیە وەرگێران، سەرەرایی رامانا وێنەیی ئەڤی زاراڤی د زمانێ ئینگلیزیدا دەربرین ژ ئەڤان رامانا (زارڤەکرن، کوپیەك، رویێ وەکهەڤیێ، پەیکەر، هزر و سیبەر) دکر(گاهر،2014،ل63) هەروەسا زاراڤێ وێنە د زمانێ فارسیدا(صور خیال) بکاردهینن و د ئەدەبیاتا عەرەباندا زاراڤێ (صوره الشعريه –

rondik.ismael@uoz.edu.krd

صوره الفنيه-صوره فنيه)هەمبەری وێنێ هۆزان و پەخشانێ دگريت و بكاردهێت(عيسا،2009،ل19). وێنە دەربرينێ ژ تشتێ بەرچاڤ دكەت، سەبارەت وێنە د زمانێ كورديدا ژی ئەڤان ناڤان ددەنێ (وێنەيێ شعری)،(وێنەی هونەری)و (وێنەيێ ئەدەبی)، بەلێ پتر (وێنێ شعری و وێنێ هونەری)ل بەرچاڤێ مە دكەڤن)چونكی (هوزان)ژی هونەرەكە، كو جيهانەكا بەرفرەهـ ژ هوزانڤانان بخوەڤەدگريت (ئەحمەد،2017،ل79). د فەرهەنگا (farhangakameran)دا هاتی زاراڤێ (وێنە ئەڤێ ڕامانێ دگەهينيت(وێنە، ميناك، نيگار، رسم، وێنێ خوێی ب ديوارانڤە هەلاويستی)(bp719.2006،boti)

1-2تێگەهـ و پێناسا وێنەيی:

وێنە وەكو ڕەگەزەكێ سەرەكيێ هوزانێيە، كو هوزانڤان ب ڕێكا وێنەيان هوزانا خوە دروستدكەت، ئەو ژی بكارهينانا هندەك پەيڤ و دەستەواژەيان ئەوێن كارتێكرنێ ل دەروونێ نڤيسەری دكەن، نەك لسەر ئاستێ بنياتێ شێوەی، بەلكو لسەر ئاستێ گيانی و ماددی و هوزانی"چونكی وێنێ هوزانێ بتنێ شێوازێ دەربرينێ نينە، بەلكو شێوازێ هزركرنێيە ژی)(ئەحمەد،2017،ل80). ژبەر هندێ (بلسكی) دبێژيت:(چ بوارێن داهێنانێ نينن وەكو هوزانێ گرنگيێ ب وێنەيی بدەت، ئەو كومەلە وێنەيەكن پەيڤ ب شێوەكێ تايبەت بەرجەستە دبيت، هوزان ژی هزركرنەكا وێنەييە)(فەتاح،2013،ل199). هزروبيرێن مرۆڤی هەولا ڤەديتنا پەيوەنديا ڤەشارتی ددەت، كو سنوورێن تشتان ڕێكێ نادەت ب ساناهی دەربربريت، لەورا هەرديسان وێنە ژێدەرەكێ گرنگێ پرۆسا هوزانێ يە، داهێنانە دگەل ڕەگەزێن هەست و سوز و ئەندێشەيێدا دهێن و دبيتە سيمبولەكا نويی يا هوزانا هەڤچەرخ، دياردا هونەری و زمانی ڕاستيا هوزانێ دگەهينيت ب گيانەكێ سەرەكی دهێتە هژمارتن) (محمد،عبدالقادر) وێنێ شعری ئێك ژ پێكهاتێن هونەرييە ئەڤەژی وەدكەت، كو(ڕەخنەگر و ڤەكولەر كومەلەك لێكدان و ديتنێن جودا سەبارەت وێنەيێ شعرێ پێشاندان ژ ئەوان ژی (درايدن)ی، كو دبێژيت((وێنە خۆی لە خۆيدا ژيانی دەقی شيعريە)) (كەلاری،2008،ل105). هەر ژ كەڤندا تا نهو گرنگيەكا مەزن دايە وێنەيی دناڤ ژيانا مرۆڤيدا و بەردەوامە، لەورا(ئەڤ گرنگيا وێنەيی بەردەوامە و چ لاوازی و سستی ب خوەڤە نەديتيە، تايبەت ل ئەڤی سەردەمی، كو ڤەژەنێن تەكنولوژی و جيهانگێری، وێنە بوييە كەنالەكێ پەيوەنديكرنێ دناڤ پرانيا جڤاكێن مروڤايەتيێدا و وەرچەرخانەكا مەزن بخوەڤەديتيە بگرە ژ داهێنانا وێنەيێ لڤوك و تێپەربوونا تەلەفزيونێ بۆ ناڤ مالێن هەمی خێزاناندا)، (گاهر،2014،ل64).

هەبوونا وێنەيی كارتيكرنەكا مەزن هەيە دناڤ هوزانێدا لەورا ژ مەرجێن هەرە گرنگە بهێتە بكارهينان، ژ لايێ ئەوروپيانڤە هژمارەكا نڤيسەر و

rondik.ismael@uoz.edu.krd

ڕەخنەگران هزر و بیرو بوٚچوونێن خوە دەربارەیی وێنەی دەربرینە ژ ئەوان ژی:

(سی دی لویس sediloys) دبێژیت: (وێنە د سادەترین ڕامانا خوە وێنەیە ب پەیڤان)،(حەمە،2001،ل5). ئانكو ب ڕێكا كوٚمەكا پەیڤان وێنە دهێنە چێكرن، ل پشت را ڕامانەكا بەرفرەھ بخوەڤەدگریت هەروەكی (مارتن ژولیmartin joly) دبێژیت: (وێنە بریتیە ژ گوتارەكا دیتنیٚ و پێخەمەت بەرهەمهێنانا ڕامانیٚ پشتبەستنیٚ لسەر پێدانێن ڕەنگڤەدانێن ئایكونی دكەت" چونكی ئایكون بەرهەمەكیٚ دیتنیێە بوٚ بونەوەرێن سروٚشتی وەكی: ڕووی، لەش، گیانەوەر و هەر تشتەكیٚ سروٚشتی)،(لازار، 1996،ل1).

سەبارەت وێنیٚ هوزانیٚ یان دیتنیٚ هوزانڤانێن كورد ژی بیٚ بەهرنەبووینە ژبوٚ چێكرنا وێنیٚ هوزانیٚ دناڤ تێستێن خوەدا، ئەو وێنیٚ هوزانڤان هەست پێدكەت نەبتنیٚ وێنەكیٚ نورمالە، بەلكو ییٚ تایبەتە و داهێنان ییٚ تێدا كریی د قالبەكیٚ زمانی ییٚ تایبەتدا، خەیالا وی دئازرینیت، هەر خواندەڤانەكیٚ دیتنەكا تایبەت هەیە و پێدڤیە بزانیت ئەریٚ ئەڤ وێنە بوٚچی هاتیە بكارهینان، هوزانڤانی چ مەرەم ب وێنەی هەبوویە، لەورا گەهشتن بوٚ ڕامانا وێنەیی ژ لاییٚ خوینەریڤە، كارەكیٚ ئاسان نینە" چونكی چ ڕامانێن دروست بوٚ دەقی نینن، دەمیٚ نڤیسەر دەقی دنڤیسیت و بەلاڤدكەت، دكەڤیتە دەستیٚ خوینەراندا هەر ئێك ژ ئەوان لدوویڤ شێوازیٚ خوە شروٚڤەدكەت، هوزان پشكەكە ژ هەبوونا ئاخڤتنكەری، پەیوەندیا ڕەخنەگری لگەل وێنیٚ هونەری جوٚرەكە ژ جوٚرێن ڕەوانبێژییٚ، كو دهێتە هژمارتن ڤەگوهاستن، ل گورەیی ئەڤیٚ گوتنیٚ (هەر ژ ئێكەم پێنگاڤێن هوزان نڤیسینیٚ و دارشتنا دەقیٚ هوزانیٚ وێنە ژبیرنەكرینە)(سالح،2013،ل59).وێنە هەر ژ كەڤندا گرنگی ژ لاییٚ شاعران و ڕەخنەگرانڤە پیٚ هاتیە دان.

هەروەسا ل دەمیٚ هوزانڤانێن كەڤن و نوی و هەڤچەرخ، نویخواز بوویە جهیٚ گرنگیپێدانیٚ، هەرچەندە ژ لاییٚ بكارهینانا ئەویٚ یا جودا بوو وەكو كەرەستیٚ دەقی و شێوازیٚ چەوانیا پەیرەوكرنا ئەویٚ، لیٚ هەر چەوا بیت هەر ئێكیٚ ژ ئەوان ڕێكا خوە هەبوویە ژبەرهندیٚ (ئەو لێكچواندن و خواستنێن د هوزانا نویخوازی دا دهێنە پەیرەوكرن گەلەك جودانە ژ یێن كلاسیكی، هەر چەندە یێن لسەر بنەماییێن كلاسیكیدا، لیٚ بهێزترن)،(ئەحمەد،2017،ل84).كەواتە د هوزانێن كلاسیكیدا هندەك یاساییێن تایبەت هەبوون، كو وێنەیی تایبەت پەیرەوبكەت،ڕەنگە لدەڤ پرانیا هوزانڤانان ئێك واتا بیت بوٚ نموونە (ستایشا ئاغایەكیٚ)یان لێكچواندنا(كچیٚ ب هەیڤیٚ)،بەلیٚ د هوزانا نوییدا ب دروستی هاتە گوهوٚڕین و هوزانڤانی شیان هەبوون پتر ژ وێنەكیٚ بكاربینیت، ل گورەیی ئەڤیٚ گوتنیٚ ڕەخنا هەڤچەرخ زێدەتر گرنگی ب وێنەی دایە، كو وێنیٚ هوزانیٚ زمانیٚ ئەندێشە و هەستیٚ دەروونی

rondik.ismael@uoz.edu.krd

بەرجەستەکرینە، بوویە ئەگەر بۆ خوینەری و وەرگری ئەنجامبدەین .

کەواتە پەیرەوکرنا خەیالیَ لگەل ژیواری، جوانیەکیَ ددەتە دەقیَ هۆزانیَ و دەمیَ تێکەلیەك دروستدبیت، خوەشیەکا دی بۆ خوینەری پەیدادبیت.

1-3- وێنەییَ مرۆڤگەرایی(بەکەسیەتکرن)(تشخیص)(personification):

وێنەییَ مرۆڤگەرایی ئەوە کو ڕادبیت ب وێنەکرنا ژیانا مرۆڤان پەخشینا ژیانیَ بۆ تشت و دیاردێن بیَ گیان بریَکا وێنەیی، بگرە ژ ڕووەك، تشێن ماددی، بێگیان ب گیان دئێخیت، مرۆڤگەرایی ژێدەریَ سەرەکییَ خوَشکرنا هۆزانییە، هەروەسا ئاراستەکرنا سیفەتێن مرۆڤان و لڤین و شیانان لسەر هەستیَ نڤیسەری، ئەڤە ژی کارتێکرنا هۆزانڤانیە ب سرۆشتیڤە لسەر هۆزانێن ئەوی، (زاراڤیَ ئەوی ژلاییَ ئینگلیزیانڤە (personification) دهاتە دیارکرن بەکەسکرن ڕاکرنا هەمیی سیماییێن مرۆڤی لسەر ڤەشارتنا هەست و سۆزێن مرۆڤیە و پاشی سەپاندنا ئەوان هەستان لسەر ئەو تشتێن بێگیان یان ڕووەکان)(ابو اصبع،1979،ل 36) . دیاردەیەکا بەربەلاڤە دناڤ هۆزانێدا کو هەمیی کار و سیفەتێن مرۆڤان ددەنە پال تشێن بێگیان و ڕووەکان وەکی داروبار و دەشت و چیا، دەمیَ سیفەتەکیَ مرۆڤان ب باژێرەکیَ وەسفبکەت، یان ب ڕووەکەکیَ وەسفبکەت ، واتە وێنەك دهاتە خواستن ژبۆ کو هوزانڤان بشێت ب ڕێکا ئەویَ سیفەتەکیَ مرۆڤگەرایی بۆ ئەوی تشتی دانیت و دەروونیَ خوە پیَ ئارامبکەت ، کەواتە لگورەیی ئەڤیَ گوتنیَ کو وێنەییَ مرۆڤگەرایی (دانانا ژیانییە بۆ تشێن بیژیان) (چەلکی،2012،ل44).

مرۆڤگەرایی تایبەتە ب هەستانڤە، هوزانڤانیَ ڕاستەڤینە ئەوە، کو تشتیَ بێهەست ب هەست بکەت و وێنەکیَ خواستی بۆ دروستبکەت، خویندەڤان وەسا هەست پیَ بکەت، کو ئەو کەرەستە ییَ ب گیانە و چ جوداهی دناڤبەرا بۆنەوەریَ زیندی و نەزیندیدا نەبینیت،هەمیان ب ژیان و هەست بێخیت، ژبەرکو ((بە کەسیەتکرن بریتیە لە زیندوکردنی ماددە هەستیە بیَ گیانەکان و زیادکردنی حالەتی مرۆڤانەی مرۆڤ و کردوەکانی بۆیان)) (گەردی،2002،ل74) . ب ئەڤان ڕێکان بنیاتیَ وێنەییَ تاك پێکدهێت، کەواتە هەر تشتیَ بیَ گیان بیت ،دهێتە وێنەکرن و دبیتە خودان هەست و وێنیَ خواستییَ جوان ،د خواستنا ڤەشارتیی دا هوزانڤان داکو مەبەستا خوە بگەهینت دیَ بریَکا هندەك پەیڤا وێنەکیَ دروست کەت و سیفەتیَ مرۆڤان ددەتە ئەوی تشتیَ بیَ گیان.

کەواتە مرۆڤگەرایی ئەوە ،کو سیفەتەك یان پتر ژ سیفەتەکیَ مرۆڤان بەخشیە بۆ تشتەکیَ بیَ گیان، داکو سەرەنجا خواندەڤانی بەرەڤ ئەوی تێکستی یان بەرهەمی بهێتە کێشان و خوەشیەکیَ ژ ئەوی بەرهەمیَ هۆزانڤانی ببینیت و تشتەکیَ نویی بهێتە ئافراندن.

rondik.ismael@uoz.edu.krd

زێدەباری ئەڤێ روونکرنێ وێنێ مرۆڤگەراییێ ژ لایێ گەلەك كەسێن بناڤودەنگ هاتیە پێناسەکرن، بەلێ دێ بۆچونێێن هندەك ژ ئەوان كەسان دەینە دیارکرن و هەروەکی (**مصگفی** السعدنی) دبێژیت:(مرۆڤگەرایی ئەوە كو دانانا هەلویست و سالوخەتێن مروڤانن ژبۆ بونەوەرێن ماددی و هزروبیرێن رەها و ژیریدا) (چەلكی،2012،ل122) . ژ تایبەتمەندێن ئەڤی جۆری ئەوە، كو كارتێکرنێ ل دەروونێ خواندەڤانی بكەت و دەمێ وێنەکێ ب ئەڤی ڕەنگی ببینیت ئێكسەر ب ئەوی وێنێ مرۆڤگەراییێ كاریگەرببیت، چونكی ئەو بونەوەرێ نەزیندی یان ماددی ئێك ژ ساخلەتێن مرۆڤان یێ بێ هاتیە پەخشین، لەورا (مجید عبدالحمید) گرنگیا ئەویێ ژ لایێ دەروونیڤە دیاردکەت ، دبێژیت:((کریارەکا دەروونیا خورستیە و ئەرکێ وێ كارتێکرنە د دەروونێ وەرگریدا و ئازراندنا هەلچوونا وی یا گونجایە ب ڕێکا بە كەسێتیکرنا ڕامانێن ڕەها د وێنێن هەستیدا)) (ناجی،1984،ل177). كەسەکێ دیتر سەبارەت ئەڤی جۆری بەحس دكەت، ئەو ژی (ئون تۆماس Owen Thomas) دبێژیت:(مرۆڤگەرایی زاراڤەکە بكاردهێت ژبۆ ئاماژەکرنا سیفەتەکێ زیندی بۆ تشتەکێ ماددی)(گەردین2002،ل73). كەواتە هۆزانڤان دشێت هەست و سوزێن خوە ژبۆ كەرەستەکێ ماددی و بێ گیان تەرخان بەكەت و هەروەکی مرۆڤەکێ سەرەدەرییێ لگەل بكەت، ژئەگەرێ وێنەکرنا ئاشوپەکێ و ئافراندنا كەرەستەکێ بێ گیان و بەخشینا گیان بو ئەوی تشتی.

1-4 وێنە ژ لایێ ڕەوانبێژییێڤە:

1-4-1 وێنەیێ لێكچواندنێ:(الصورہ تشبیه)(simile image): ئەڤ جۆرێ وێنەیی ژ گرنگترین هونەرێن ڕەوانبێژییێیە، پێكدهێت ژ هەڤبەرکرنا تشتەکێ ب تشتەکێ دیتر واتە(بنیاتێ پێكهاتنا ئەڤی جۆرێ وێنەیی سالوخدانا تشتەکێ ب تشتەکێ دیترە، لێكچواندن خودان چوار ڕەگەزن ژ ئەوان ژی (لێچوو، لەوچوو، ئامراز و ر، وویێ لێكچواندنێ)(بكر،2004،ل58). هەروەسا لێكچواندن دناڤبەرا تشتاندا دهێتە ئەنجامدان لێ نابیت د هەمی سیفەتاندا وەك یەك بن هەروەکی(لێكچواندن نابیت دناڤبەرا دوو تشتاندا بهێتەکرن كو ل گەلەك لایەناندا هەڤپشك بن" چونكی د ناڤبەرا ئەوان ڕەگەزاندا گەلەك لایەن نیزیكی ئێك بوون ل ئەوی دەمی دێ یا بێ تام و ئاسایی بیت)(گەردی،2002،ل129). واتە پێدڤیە ب شێوەیەکێ داهێنانی نڤیسەر تێكستی بنڤیسیت، یێ هوشیاری ئەڤان ڕەگەزان بیت، لێكچواندن دهێتە ئەنجامدان ژی كارتێكرن ناهێتە كرن ل دەڤێ هوزانێ ئەڤە دێ پتر كاریگەر بیت بۆ خوینەری، (محمد فتوح) دبێژیت: (لێكچواندن رێككەڤتنەكا دروست دناڤبەرا دوو لایەناندا ناگەهینیت بێ واتایا لێكچواندنێ، د هندەك لایەن و جوداهیا د هندەکا دگەهینیت، د هەمان دەمدا ژی ئاماژێ ب ئەڤی چەندێ دكەت، كو پێككگوهارتنا دناڤبەرا

rondik.ismael@uoz.edu.krd

دوو ڕەگەزێن وێنەیدا هەیی، ل ڤێرە خوێا دبیت، کو د گەردوونیدا چ تشت وەکی ئێك نینن" چونکی ل ئەوی دەمی دێ بنە ئێك تشت)(گەردی،2002،ل129) . دوو وێنە تێدا پشکدارن د هندەك سیما و ساخلەتاندا وەك هەڤپشك و ئێك ژ ئەوان نەبیێ دیارە ب ڕێکا ییێ دیتر دیاردبیت(ب ئەگەرێ وێنێ ئاشکرا وێنێ نەدیار دەردکەڤیت، لێکچواندنێ شیانێن مەزن هەنە ژبۆ کێشانا وێنەکێ د هزرا وەرگریدا، هوزانڤانی ب ئەگەرێ لێکچواندنێ پەیوەندیەکا ڤەشارتی دناڤبەرا تشتاندا هەیە و دبینیت و پەیوەندیەکا نویی و جوانتر داهێنانێ تێدا دکەت)(علوان،1975،ل38).

لێکچواندن هەر ژ کەڤندا گرنگی پێ هاتیە کرن د زمانێ رۆژانەدا گەلەك جاران هاتیە بکارهینان،بێ کو هەست پێ بکەن، هونەرەکێ بکاردهینیت تاکو مرۆڤێن ئاسایی بکاردهینان گەلەك جاران د ئاخڤتنێن رۆژانەدا بۆ نموونە دەمێ دەیکێ ئاخڤتنەکا خوەش گوتبا کورێ خوە(کورێ من وەکی شێرانە)یان بابێ گوتبا کچا خوە(کچا من مینا هەیڤا چواردە شەڤیە) ل ڤێرە هونەرێن ڕەوانبێژیی هاتیە بکارهینان، بێ کو هەست پێ بکەت واتە تاکو نهو گرنگیەکا زۆر هەیە و ڕەخنەگر ڕابوون، ب شرۆڤەکرنا ئەڤان هونەران، هەروەکی دیارە، کو لێکچواندن نابیت ب هەمی تشتان دەقاودەق بیت و وەکهەڤ بن،پێدڤیە جوداهی د سیفەتێ ئەواندا هەبیت، کو لایەنێ ڤەشارتی تێدا، لایەنێ دیار دێ ئاشکرا کەت.

2-4-1 وێنێ خواستنێ(الصورە الاستعاریە)(Metaphor image): هونەرەکێ دیترە ژ ڕوونبێژیێ و ییێ جودایە ژ لێکچواندنێ، دشێت پشتبەستنێ لسەر ئێك بنەما بتنێ ژی بکەت ئەگەر لێچوو لەچوو د لێکچواندنێدا هەبیت بهێزە، ب هەبوونا ئێك ژ ئەڤان ژی خواستن دهێتە ئەنجامدان، کەواتە(خواستن ناڤلێکرنا تشتەکێیە ب تشتەکێ دیتر، کو گەلەك ییێ نیزیکی لێکچواندنێیە، بەلێ جۆرەك نینە ژ لێکچواندنێ، ئەڤ هەردووکە ئەرکێ ئەوان دەرئێخستنا تشتەکێیە، بەلێ هەر ئێك ژ ئەوان سیفەت و تایبەتمەندێن خوە هەنە)(حلاوی،1996،ل54) ڕەخنەگرێ فرەنسی (بوفیرو) دبێژیت:(دوو روویێن ڕوونبێژیێ د هەمان ساخلەتدا هەنە"چونکی لێکچواندن دناڤبەرا ئەواندا هەنە، لێ د خواستنێدا هەردوو بنەما دبنە ئێك و تێکەلدبن و بتنێ ئێك دەردکەڤیت)(گەردی،ل34).

د هوزانێن نوی و هەڤچەرخدا خواستن مەودایەکێ بەرفرەه بخوەڤەدبینیت، کو پترە ژ بکارهینانا ئەوێ د هوزانێن کەڤندا، لەورا(هوزانڤانێ نوی خواستن بکارهینایە ژبۆ هاریکاریا ئەوی بکەت بۆ ئەنجامدانا کارێ شعری و هەروەسا ئەو کویراتیا د دەروونێ ئەویدا هەیە ب ڕێکا ئەوێ ئەنجامبدەت و هەست و سۆز و هزرێن خوە دەربریت)(بوبعیو،1992،ل22) .

rondik.ismael@uoz.edu.krd

5-خواستن (الاستعارە)(metaphor):

1-5-1 خواستن ژ لایێ زمانیڤە: (ژ ریسکرنێ هاتیە وەرگرتن، ئانكو ڤەگوهاستنا تشتەكێیە ژ كەسەكێ دیتر، ژ تایبەتمەندین ریسكرنێ یێ هاتی) (حرارە،2013،ل 112). خواستنا سیفەتەكێیە ئانكو ناڤەرۆكا وی تشتی دی وەردگریت نەكو رۆخساری، ساخلەتا ژ ناڤدایە.

1-5-2 خواستن ژلایێ زاراڤیڤە: گەلەك پێناسە بۆ هاتینە كرن و خودان ئێك رامانن (جاحڤ) ئێكەم كەس بۆ كو ب هونەرێ رەوانبێژیێ دایە دیاركرن و دبێژیت: (خواستن ناڤكرنا تشتەكێیە ب یێ دیتر، كو دەمێ ب ئەركێ ئەوی رادبیت) هەروەسا (جرجانی) دبێژیت: (دەمی تە بڤێت لێكچواندنا تشتەكێ ب تشتەكێ دیتر بكەی ئێك ژ لایەنێن ئەوێ لادەیێ و سەرەدەریا لایەنەكێ بتنێ بكەی) (حرارە،2013،ل 112). واتە خواستن ئەو لێكچواندنەیە، كو ئێك ژ بنەرەتێن وێنێن سەرەكی لێچوو یان لەوچوو نەهاتینە گووتن هەروەكو(سكاكی) دبێژیت: (خواستن ئێك ژ بابەتێن رۆونبێژییە، ئەوە كو بتنێ بەحسێ ئێك ژ لایەنێن لێكچواندنێ بكەی و لایەنێ دیتر ژی دێ ل هەر یێ ئیكێ دا هێتە دیتن) (حرارە،2013،ل 113). ئانكو د بنەمایەكێدا مەبەست بهێتە گووتن و یا روون بیت، خواستن ژ جوانترین وێنێ رۆونبێژییە و كاریگەریە د ژێریا وەرگریدا و ژ لایێ هەستی و ژێریڤە.

1-5-3 خواستن ژ لایێ تێگەه و پێناسێڤە: بریتیە ژ بكارهینانا پەیڤەكێ ژبۆ دەربرینا واتایەكا دی، كو رامانا دروست یا پەیڤێ نەبیت، واتا پەیڤێ ب واتا خوەیا فەرهەنگی ناهێتە وەرگرتن، لێ ب مەرجەكێ كو پەیوەندی دناڤبەرا رامانا دروست و یا خواستیدا لسەر بناغێ لێكچواندنێ بیت. (هەر ژ كەڤندا گرنگی ب خواستنێ هاتیە دان، كو دەربرینێ ژ هەست و سۆزێن هوزانڤانی دكەت و خودان بهایەكێ مەزن هەیە، چوونا لێچوویی بۆ ناڤ لەوچووییدا ئەو رامانا پێدڤی دگەهینیت)(سلمان،2011،ل96). هەروەسا ژ بۆ جوانیێ و لێكدانا بەرهەمێ خوە پەیرەودكەن، هەردیسان زێدەباری ئەڤێ چەندێ دێ شێین بێژین، كو ڤەگوهاستنا پەیڤەكێیە ژ دانانا رامانەكێ بۆ واتایەكا دیتر و پێكهاتێن ئەوێ ژی(ژێ خواستی، بۆ خواستی ، پەیڤا خواستی بەلگە، بەلگێ خواستی ئەوە كو دناڤبەرا دوو تشتاندا كۆمدكەت ب مەرجەكێ پەیوەندی هەبیت)(هاشم،1994،ل 25). یان ژی (خواستن ژ ناڤێ تشتەكێیە ژبلی وێ یان واتایەكا دی)(هاشم،1994،ل 8).لگورەیی ئەڤێ گوتنێ (الحاتمی) دبێژیت: (راستیا خواستنێ ئەوە كو ڤەگوهاستنا پەیڤەكێ ژ تشتەكێ كو ئەو بخوە ئەو تشتە نینە بەلكو یێ هاتیە خواستن)(هاشم،1994،ل 10). سەرەرایی ئەڤێ چەندێ (خواستن د راستیێدا ژبۆ دركاندنا رەسەناتیا د بوارێ زمانی دایە و دهێتە زانین ئەوێ هوزانڤان و ژبلێ ئەوان بكاردهینیت و ڤەدگوهێزیت، لڤێرە دێ بیتە ریسكرن)(بنار،2012-2013،ل62). هەروەسا

rondik.ismael@uoz.edu.krd

زانايێن ڕەوانبێژيێ سەبارەت خواستنێ دبێژن: (ب ڕێيا ژێ خواستى خواستنا پەيڤەكێ ژ تشتەكێ نەبەرنياس بۆ تشتەكێ بەرنياس) (گەھ،2020 ،ل43). لگورەيى ئەڤێ روونكرنێ خوەيا دبيت، كو خواستن دهێتە بكارهينان دناڤ دەقێ هوزانيدا، چونكى تشتێ هەيى هوزانڤان نەشێت ڕاستەڕاست بێژيت پەنايێ دبەتە بەر هندەك پەيڤان ب ڕێكا ئەوان وەرگر يان خوينەر ئەوێ چەندێ دزانيت و هەمى بنەرەتێن ئەوێ ناهێنە گۆتن دناڤ تێكستێ هوزانێدا بەلكو ئێك ژ بنەرەتان دهێتە گۆتن و مەبەستا هوزانڤانى ل پشت ئەوێ دهێتە ڤەشارتن، پێدڤيە خوينەرى بئازرينيت و دەروونێ وى بلڤينيت، داكو بگەهيتە مەرەما وى يا دروست، لايەنێ ديترێ خواستنێ ببينيت، ئەڤ هونەرە هەر ژ كەڤندا گرنگيى يا خوە هەبوويە هەر د شعرێن فولكلوريدا و هەتا يێن نويى، تاكو نهو ژى گرنگيا وێ يا بەردەمە و پەيرەوكرنا ئەڤێ هونەرى دناڤ هوزاناندا يا بەرچاڤە، جوداهيا ئەوێ دگەل لێكچواندنێ ئەوە كو هونەرێن لێكچواندنێ پتر دهێن گۆتن داناڤ دەقيدا ئانكو لێچوو و لەچوو دهێنە ديتن، بەلێ د خواستنێ دا ئێك ژ هونەران دهێتە ديتن و پێدڤيە ل لايەنێ ديتر بگەرين، هەروەسا ئامراز و روويێ لێكچوونێ ژى نينن، هەرچەندە ئەڤ هەردووكە ژ هونەرێن ڕەوانبێژيێنە، لێ خواستن هەلچوون و هەلويستێ مرۆڤان ب شێوەكێ چر دئازرينيت و وەلێ دكەت، كو ب دروستى مەرەما هۆزانڤانى بزانيت.

4-5-1 پێكهاتێن خواستنێ : پێكهاتێن سەرەكيێن ئەوێ ئەڤەنە:

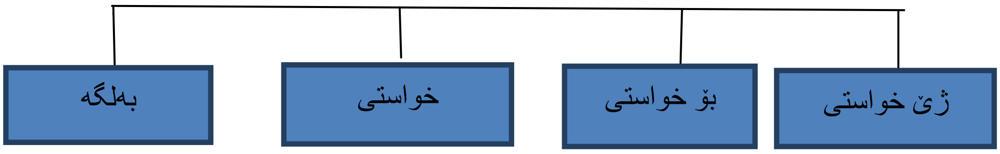

ا–ژێ خواستى: ئەو لێكچواندنەيە يا كو (دهێتە خواستن بۆ دركاندنا بابەتێ خوە، بەرامبەرى ئەوێ د لێكچواندنێدا لەوچوويە.

ب–بۆ خواستى: ئەو لێكچواندنەيە يا كو دهێتە خواستن بۆ دركاندنا بابەتەكێ ديتر، ئەڤە ژى بەرامبەرى لێچوويە)(سەلام،2011،ل54).

ج–خواستى : ئەو (دركاندنەيە يا كو هاتيە خواستن ژ خودانێ ئەوێ بۆ ئێكێ ديتر.

د–بەلگە: ئەو ژى ئەوە كو وەكهەڤيەك دناڤبەرا پەيڤا مەرەم و يا دروست هەبيت.)(بنار،2012–2013،ل62). ئەركێ ئەڤێ ژى هزرا خوينەرى ژ ڕامانا ڕەسەن بەرەڤ ڕامانا خوازەيى ببيت.

1–5–5 جۆرێن خواستنێ: ژ ئەڤان جۆران پێكدهێن:

ا–خواستنا ئاشكرا(الاستعاره التصريحيه)(diaphor metaphor) : ئەو

rondik.ismael@uoz.edu.krd

جۆرەيە كو بنەرەتەك دهێتە گۆتن و بنەرەتەكێ دیتر دهێتە لادان (ئەوە كو لەوچوو بهێتە گوتن و لێچوو بهێتە لادان(محمد، 1990،ل61).كو (بتنێ بەحسێ ژێ خواستى بهێتە كرن و بۆ خواستى بهێتە لادان) (گه،2020،ل43).

هەروەسا ژ لایێ ئیدریس عەبدولڵا یى ڤە ژى هاتيە پێناسەكرن كو(لێكچواندنەكا شكستيە "چونكى لێچوو يێ هاتيە لادان و لەوچوو يێ مايى)(عەبدولڵا،2018،ل344).

ئانكو (بۆ خواستى نەهاتبیت و ژێ خواستى هاتبیت د دەقيدا)(شعيا،2014،ل87).

ب-خواستنا ڤەشارتى (الاستعاره المكنيه) (epiphora metaphor): ئەوە كو لايەنەكێ ڤەشارتى تێدا بیت (دەمێ د ئاخڤتنێدا بتنێ لێچوو بهێتە گۆتن و لەوچوو بهێتە ژێبرن لەورا ب يا ڤەشارتى هاتيە ناڤكرن)(محمد، 1990،ل61).(پەيوەنديەك ژێ خواستى ب بۆ خواستى بهێتە دان)(گه،2020،ل50). لگورەيى ئەڤان پێناسان كەسەكێ دیتر ژى پێناسا ئەڤى جۆرى دكەت ئەو ژى (عەزيز گەردى) دبێژيت:(خواستنا ڤەشارتى كو ب خواستنا دركە ناڤكريە و دبێژيت: ئەوە كو ژێ خواستى بهێتە لادان و بۆ خواستى بمینیت)(عەبدولرەحمان،2000،ل92).

خواستنا ڤەشارتى پشكا زۆرا ئەوێ ب رێكا مرۆڤگەرايێ دەردكەڤيت، ئانكو(خواستنا ڤەشارتى ئەوە كو هوزانڤان هندەك تشتێن بێ گيان بكەتە كەسەك واتە ببيتە مرۆڤگەرايى)(گاهر،1997،ل48) .

مەبەست ژ ئەڤى جۆرى ئەوە كو خواستن د دەروونيدا بهێتە ڤەشارتن و چ پێكهاتێن ئەوێ نەهێنە گۆتن تنێ بۆخواستى نەبیت، لڤێرە مەبەستا سەرەكى و يا ڤەشارتى لڤێرە دياردبیت و پێدڤى ب پێكهاتێن دیتر ناكەت، چونكى ئەوا مەبەست يێ د بۆ خواستيدا دياردبیت كا ئەو تشتێ هاتيە گۆتن چ ڕامان ل پشت خوە دڤەشێريت.

دەربارەيى پێناسەكرنا خواستنا ڤەشارتى (مەلا عبدالله مودى) دبێژيت: (هەر ژ پێكهاتێن ئەوێ دناڤ هۆزانێدا نەهاتبيتە گۆتن بتنێ بۆ خواستى بیت، كو دگەل تشتەكێ گونجابیت و ب رێكا ئەوێ ژێ خواستى دياربكەن ، دبێژنە ئەڤێ چەندێ خواستن) (عەبدولرەحمان،2000،ل92). كەواتە دەمێ هوزانەكێ دخوينى و خواستنا ڤەشارتى تێدا بیت، ل ئەوى دەمى دێ بۆ خواستى رۆلێ خوە هەبیت و سيفەتەكێ تێدايە د هەمان دەمدا ژێ خواستى بۆ مە دياردبیت، لڤێرە هونەرێ بەرزێ خواستنێ تايبەت خواستنا ڤەشارتى دياردبیت.

پشكا دوويێ: رۆلێ وێنەيێ مرۆڤگەرايى و تەكنيكا خواستنا ڤەشارتى د هوزانێن (بەشير مزويرى)دا .

لڤێرە دێ ئەوان پەيڤان دەستنيشان دكەن يێن كو گرێدايى ئەڤى جورێ وێنەيى ڤە و دێ ئاماژێ پێدەين كا هۆزانڤانى چەوا دناڤ هۆزانێن

rondik.ismael@uoz.edu.krd

خوەدا سيفەتێ مرۆڤان پێبەخشيه و ئەو سيفەتێ مرۆڤان بۆ ئەوان کەرەستێن بێ گيان کو گيانەکێ بۆ ئەوان ببەخشيت، ئو ژى برێکا ئينانا چەند نموونە يەکان هەر وەکو ئەڤێن لخوارێ:

ئەرد ژ پێنگاڤێن من تۆرەيە و
دڤێت
خويکا بياڤان بدەم ((قورچەکا ئاڤا سوير،ل12))

هوزانڤان ڕابوويە ب کەسيەتکرنا وێنێ (ئەرد) ى ب گرێدانا پەيڤا (تورە) ى کو دزڤريت ئێك ژ کريارێن مرۆڤان و ب دەروونێ هەر تاکەکەسەکێڤە يێ گرێدايە، سيفەتەکە ژ سيفەتێن مرۆڤانن، مەبەست ژێ ئەوە کو ئەو کەسێن لگەلدا **ژێ** تورەنە ب شێوەکێ هونەرى مەبەستا خوە گۆتيە بێى کو ڕاستەوخۆ ئاخڤتنا خوە بێژيت ڕابوويە ب خواستنا پەيڤەکێ ل جهێ پەيڤا ئەوێ يا دروست، رەنگە نەشێن ئەو کەسە لدويڤ هزرو بيروبوچونێت کەسێن دەوروبەرنەبووە بوچونەکا جودا ژ ئەوان مرۆڤێن دەردورا خوە هەبوويە هەروەسا لڤێرە جۆرە خواستنەکا ڤەشارتى دياردبيت ئەو ژى :

بۆخواستى	ئەردە
ژێخواستى	مرۆڤ
بەلگە	تورەيى

کەل ل ل. ژ کوراتى يا بريێ
پەل ل ل. روکێن تە ژ تينێ و
چيايێن دکەن داوەتێ
دا رۆژ روناهيێ بدەتێ ((روندك سمفونيا مە درێسن،ل28))

وێنەکێ مرۆڤگەرايى د ئەڤێ پارچە هۆزانێدا هاتيە، ئەو ژى (چيا)يە کو سيفەتەکێ مرۆڤان بۆ هاتيە دانان ئەو ژى (داوەتە) هەروەکى دهێتە زانين ،کو داوەت ژ کار و سيفەتێن مرۆڤانن، بەلێ هاتيە خواستن بۆ پەيڤەکا دى و مەبەستا خوە پێ روونکريە، ئەگەر بەرێخوەبدەينە ڕامانا پەيڤا (چيا) ئانکو بهێز و خوڕاگێرى و لڤێرە مەبەست پێ (پێشمەرگەنە) و ڕامانا پەيڤا(داوەت)کرنێ ژى ب شێوەکێ هونەرى بۆ ئينايە واتە خەباتکرنە و بەرگريکرنا ئەوان پێشمەرگايە ژبۆ ئازاديا و سەربەخۆيا گەل و ملـلـەتێ خوەيە و د پاشەروژێدا وەلاتەکێ ئازاد و سەربەست هەبن، لەورا خواستنەکا ڤەشارتى بۆ هاتيە بکارهينان و وێنەکێ مرۆڤگەرايى بۆ هاتيە پەيرەوکرن.

بۆخواستى	چيا
ژێخوٚاستى	پێشمەرگە
بەلگە	ئازادى

ئەڤە وەرزەکێ دى بوورى..
بێ بزانم
کا چەندەك ژ ژيێ من خوار
يان چەندەکێ
خۆ دناڤبەرا را ڤەشارت ؟!
((پەناه،ل40))

rondik.ismael@uoz.edu.krd

(ژی،تەمەن) ژ سیفەت و ساخلەتێن مرۆڤانن (مزیری) هاتیە ب پەیڤا(خوار) ڤە گرێدایە و وێنەكێ مرۆڤگەرایێ پێ بەخشیە، داكو مەبەستا خوە پێ دەربریت، هەژی گۆتنێیە ئەم دشێن بێژین دوو رامان ژ ئەڤێ چەندێ دهێنە پێش چاڤ، ئەو ژی كو دەمێ دهەر وەرزەكێ دا جورە بەرهەمەك هەبیت ژێ بهێتە خوارن و یادیتر ئەوە كو دەربازبونا دەمی لسەر مرۆڤان، هەر رۆژەكا ببوریت ژ تەمەنێ مرۆڤی دچیت، كەواتە خوارن ب هەمبەری دەربازبوون و ژ ناڤچوون هاتیە و زڤرین بۆ ئەوێ نینە، هەر دەمێ بووری لێ زڤرین بۆ نینە، وە دیارە هوزانڤان دناڤ كاودانەكێ وەسا دژیا، كو یێ مژویل و ئالوز بوویە و هەست ب بورینا دەمی نەدكر و چەند وەرز بوورین هەست ب دەربازبوونا ئەوان نەكریە، لەورا ئەڤ چەندە دناڤا دێرێن هوزانا خوەدا ئاماژەپێكریە، وێنەكێ سادە و خواستنەكا ڤەشارتی بكارهینایە، ژبۆ دەربرینا مەبەستا خوە و پەیرەوكرنا وێنێ بەكەسیەتكرنێ دناڤ تێكستێ خوە، بنەمایێن ئەڤی جۆری ژی هەروەكی دیارە ئەڤێن ل خوارێنە ئەو ژی ئەڤە نە، خواستنا ڤەشارتی و مرۆڤگەرایی:

بۆخواستی	ژیی
ژێخۆاستی	تەمەن / مرۆڤ
بەلگە	دەربازبوون،دەم،بوورین

دەما هەستێن من دگڤێشێ..
نەچارم ژ تە برەڤم
دوویركەڤم
لێ.. ژ سینگێ تە وێڤەتر
پێڤەتر..
چ پەناهێن دی نابینم !
((هەمان هوزان،ل 46))

د ئەڤێ پارچە هۆزانێدا وێنەكێ دیتر هاتیە ئەو ژی (گڤاشتنە) و دایە پال پەیڤا(هەست) ئەگەر بهێن بەرێخوە بدەینە مەبەستا پەیڤا (گڤاشتن) ب خوە ئەوە كو تورەبن یان بهێنكورتی یان ژی بێزاربوونە، كەواتە لڤێرە وەكو كەرەستەكێ ماددی سەرەدەری لگەل كریە ، ئانكو ژ مەعنەوی بۆ ماددی سیفەتێن مرۆڤانن، هوزانڤانی ئەڤ سیفەتە دایە پالێ (هەست)ان وەكی مرۆڤەكێ سەرەدەری دگەل كریە، مەبەست ژ ئەڤێ چەندێ ئەوە كو هوزانڤان كەسەكە یێ ژ ئەوی جهی بێزاربوویی ئەوێ لێ دژیت، هەر بزاڤەك و هەولا بدەت ژ ئەوی جهی بچیت و برەڤیت، هەر لێ دزڤریت و بەرەڤ ئەوی جهی دهێت، چونكی چ پەناه و مالێن دیتر نینن لێ بمینیت ژبلی ئەوێ لێ دژیت، لەورا ژ هوزانا ئەوی دیاردبیت ئەو كەسەكێ ماندی و بێزارە ژ ژیانا خوە، لەورا رابوویە ب وێنەكرنا ئەوێ پەیڤێ و ب دانا سیفەتێ مرۆڤان ژبۆ كو مەبەستا خوە بگەهینیت و خواستنەكا ڤەشارتی پەیرەوبكەت دناڤا دێرێن هوزانا خوەدا.

بۆخواستی	هەست
ژێخۆاستی	بێ زاری،تورەی
بەلگە	گڤاشتن

rondik.ismael@uoz.edu.krd

د شويشەيا لەمپێڕا ..
چاڤێن تە
خەوێ ددزن
چەوا د نڤی و
د پاخلێن تەدا د ليسن
خەونێن من،
گولێن من، ((نڤستن د چاڤێن نێرگزێدا، ل52))

(مزيرى) وێنەكێ تاكێ مرۆڤگەرايێ يێ بكارهينايى ئەو ژى (دزين)ە، كو بۆ پەيڤا (چاڤ) ئينايە، ئەگەر بهێنە ڕامانا دروست يا پەيڤا چاڤى، كو ژبۆ ديتنێ دهێتە بكارهينان و پەيڤا دزين ژ ئێك ژ سيفەت و سالوخەتێن مرۆڤانن و ئەو ب ئەڤى كارى ڕادبن، چاڤى شيانێن ئەڤێ چەندێ نينن، بەلكو دەست ب ئەڤى كارى ڕادبن، بەلێ ژبۆ وێنەكرنا هوزانێ و دەربرينا هەست و سوزێن خوە هوزانڤانى ئەڤ چەندە پەيرەوكريە د دانا هوزانا خوەدا و خواستنا ڤەشارتيا پەيڤان بكارهينايە، مەبەستا ئەوى ژ هزركرنا ئەوى بۆ يارا ئەوى نەشێت بنڤيت و خەوا ئەوى دچيت و ڤەدرەڤيت ئەڤجا ل جهێ ڤەرەڤێن ئەوى دزين ئينايە و دەمێ كەسەك تشتەكێ كەسەكێ ديتر دبت و ب دزين دهێتە ناڤكرن، لەورا ئەوى ژى ئەڤ چەندە گۆتيە ژ هزر و دالغەيێن هەڤالا خوە خەو لێ هاتيە دزين و ئەوى هەمى هيڤيێن خوە و خەونێن خوە ب ئەويڤە گرێدايەنە، هەروەسا پەيڤا(ليسن) ژى ژ كارێن مرۆڤنن ئەوى دايە پال پەيڤا(پاخل) هەرچەندە ئێك ژ ئەندامێن مرۆڤانن ئەو پەيڤا(باخل) بەلێ ژ ڕامانا ئەوێ يادروست

ئەوە كو چێكرن دهێت ئەڤە ژى ئێك ژ سيفەتێن مرۆڤيە چێكرنا و دروستكرنا تشتان يان كەلوپەلان . ژ بنەمايێن خواستنا ڤەشارتى ل ڤێرە ئەڤەنە:

بۆخواستى	چاڤێن تە/ليسن
ژێخۆاستى	كچ/ دروستكرن
بەلگە	چاڤەرێبوون

هەروەسا ب بەردەواميدانا ئەڤێ هوزانێ د پارچەيەكا ديتر ژێدا وێنە دياردبيت هەروەكى دبێژيت:

من ..
گولاڤ و خوديك
د فروتنە باى و
زراڤێ مرنێ د پچاند
گەر من ڤيابا ..
سەنگا تە بپارێزم ((نڤستن د چاڤێن نێرگزێدا،ل54))

پەيڤا(زراڤ) ئەوە كو ئەندامەكێ لەشێ مرۆڤانە، د ناڤخوەيا خوەدا هەلدگرن، لێ ل ڤێرە بۆ مەبەستەكا ديتر هاتيە ئەو ژى وێنەكێ مرۆڤگەرايى بۆ پەيڤەكا دى هاتيە بكارهينان وەكى پەيڤا(مرن)، دهێتە زانين مرن تشتەكە دێ هەمى مرۆڤان ڤەگريت چ دووير يان نێزيك، بەلێ يێ بێگيانە و بەرۆڤاژى تشتێ ب گيان بێ ژيان دكەن، ئەڤە ژى جۆرە خواستنەكا ڤەشارتيە هاتيە بكارهينان، داكو خوينەر ڕامانا دروست ژ هوزانێ تێبگەهيت، كەواتە هەر وەكى ديار هوزانڤانى گەلەك حەز ژ ئەوێ كەسێ هەبوون هەر تشتێ

rondik.ismael@uoz.edu.krd

مەحا لدەڤ ئەوی نەبوویە هەمبەری ئەو كەسا بۆ ئەڤ پارچە هوزانە ڤەهاندی، چونكی (گولاڤ و خودیك) ژی بۆ (بای) ناهێنە فروتن و هەروەسا (زراڤ بۆ مرنێ ژی ناهێتە پچاندن) ب واتایا ترساندن هاتیە و ئیدیومە واتا ژ مرنێ بهێزترە ئەڤان پەیڤان بۆ ئەوێ بداریژیت، فروتن ژ كارێن مرۆڤانن بۆ بایی هاتیە بكارئینان .

بۆخواستی	زراڤ
ژێخۆاستی	مرۆڤ
بەلگە	پچاندن

تو د نڤی و
هێشتا
د كۆشا باژێریدا ..
شەڤ زارۆیەك گریڤانە
زارۆ
لسەر دەپێ شانۆیا مەمكا
سمفونیا قیژییان دژەنن و
شوستە چرایێن جادا د راموسن
چرا..
چاڤێن ژڤانییان دگەزن
ژڤانێ ی ..
د پارییەكێ نانیدا وەغەر دكەن و ((56))

د ئەڤێ پارچە هوزانێدا كۆمەكا وێنەیێن تاك هاتینە بكارهینان ژ ئەوان ژی (كوشا) مەبەست دناڤ وی وەلاتی یان ئەو جهێ لێ دژیت، سیفەتەكی گرێدایی مرۆڤییە تایبەت جهێ روینشتنێیە دەمێ زارۆك د كوشا دەیكا خوەدا بن، بەلێ ئەوی دایە پال (باژێری) و ساخلەتێ مرۆڤان پێ دایە، وێنەكی دیتر هاتیە ئەوژی (شەڤە)ە مەرەم پێ تاریاتییەو سیفەتەكێ مرۆڤان دایە ئەوێ پەیڤێ، كو (گریان)ە دهێتە زانین گری كار و سالوخەتێن هەمی مرۆڤ و تشێن زیندینە تایبەت زارۆكان ئەو پەیڤە خواستیە بۆ ئەوێ مەبەستێ بكارهینایە، هەروەسا وێنەكێ دیتر هاتیە ئەوژی(مەمك) ئێك ژ ئەندامێن لەشێ مرۆڤانن و سیفەتەكە لدەڤ گشت مرۆڤان هەنە، هوزانڤانی ئەو ساخلەت دایە كەرەستەكێ بێگیان ئەو ژی (لسەر دەپێ شانوی) ئەڤە كەرەستەكە هیچ لڤینەك تێدا نینە بەلێ ناڤبری ب رێكا خواستنەكا ڤەشارتی و ل جهێ پەیڤا ئەوێ یا دروست ئەو ژی سینگێ دایكێ یە پەیڤەكا دی ئینایە و مەبەستا خوە روونكریە، ئەو ژی گریان و قیژیێن زارۆیان ب سینگێ دایكا ئەوان تەنا دبیت، وێنەكێ دی هاتیە خواستن و سیفەتێ مرۆڤگەریی بۆ هاتیە دانان وەكی (وەغەركرن) ژ كریار و سالوخەتێن مرۆڤان دەمێ ژ جهەكی بچنە جهەكێ دیتر ب ئەڤێ پەیڤێ دهێنە ناڤكرن، لێ ئەو دایە كەرەستەكێ ئەڤ كریارە ئەو ژی (پاریێ نان)ییە لگورەیی ئەڤێ چەندێ پەیڤا پاریێ نانی بۆ خوارنێ دهێت و هەر تشتێ هاتە خوارن دچیت و بەرزەدبیت ئانكو مان بۆ نینە، لڤێرە ژی هوزانڤانی ئەڤ پەیڤە بۆ وەغەركرنێ بكارهینایە كو وەغەركرن وەكی خوارنێیە چوونا بێ هاتنە لەورا وەكی ئەوێ وەسفكریە.

rondik.ismael@uoz.edu.krd

بۆخۆاستی	كوشا، شەڤ، لسەردەپێ شانوێ، پارییەكێ نانی
ژێخۆاستی	ئەرد، تاریاتی، سینگێ دایكێ ، چوون و بەرزەبوون
بەلگە	باژێر، زارۆ، مەمك، وەغەركرن

ل نڤینا من..
بلا تە ئارەزوویێن رزی نەچاندبان و
هیڤی یێن من نەرازاندبان..!
چ كارتێكرنەك تریاكی بووی
هەمی گیانێ من نڤاند..؟!
د ڤێ ژۆرێ دا.. ئەڤا هندە مەزن
ئەڤا پەردەیێن وێ..
پەنجەرێن خۆ سێدارە ددەن.. ((66))

د ئەڤێ پارچە هوزانیدا گەلەك وێنەیێن تاك دهێن پێشچاڤ هەر وەكی (چاندن) ژ كار و سیفەتەكە لدەڤ مرۆڤان ڕادبن ب چاندنا هەر بەرهەمەكێ، لڤێرە (مزیری) ڕابوویە، ئەو سیفەتە دایە پەیڤا(ئارەزوو) هەژی گوتنێیە كو ئارەزوویێن رزی ناهێنە چاندن، بەلكو بەرهەمەكێ بێ مفایە ناهێتە چاندن لەورا ئەو ڕابوویە ب وێنەكرنا ئارەزوویێن رزی ب چاندنێ، هەردیسان ل جهەكێ دیتر ژی وێنە هاتیە ئەوژی (نڤاند)نە سیفەتەكێ مرۆڤیە و كەسێن ب گیان ژ مرۆڤ یان گیانەوەران ئەڤ ساخلەتە لدەڤ هەیە، لێ ئەوی پەیڤا(گیان) یا ئینایی و ئەڤ سیفەتە بۆ دانایە وەكی مرۆڤەكێ ڕەفتار لگەل كریە، گیان ناهێتە نڤاندن بەلكو كەسێن زیندی دهێنە نڤاندن، هەروەسا دشێن بێژین وێنەكێ دیتر دهێتە دیتن د ئەڤێ پارچە هوزانێدا ئەو ژی (پەنجەرە) یە ل ڤێرە ژی سیفەتەكێ مرۆڤگەرایی بۆ دانایە ئەوژی (سێدارەدان) كەواتە پەنجەرە ناهێتە سێدارەدان، بەلكو دهێتە شكاندن و ژناڤبرن ناڤبری وێنی بەكەسیەتكرنێ بۆ بكارهینایە، ئەگەر ئەم بهێن تەماشەیی ئەڤێ هوزانێ بكەن دێ بینن جۆرە خیانەت و سەردابرنەك یا ب سەرێ ئەوی هاتی هەمی هیڤیێن ئەوی ژی یێن هاتینە ژناڤبرن و جۆرە فێلبازیەك لێ هاتیە كرن، كەواتە باوەریەكا مەزن هەبوو، لێ هاتیە خاپاندن و دلێ ئەوی هاتیە شكاندن.

بۆخواستی	ئارەزوو، گیان، پەنجەرە
ژێخۆاستی	بەرهەم، هوزانڤان، باوەری
بەلگە	چاندن، نڤاندن، شكاندن

نە ئێدی
گوهێن من چ دبینن و
هەمی ئەندامێن من ژی
تە.. ڕاوەستاندن و هەمی بزڤێن
تەنێ خەوا من، تەیا لڤاندی.!
((هەست، ل 66))

د ئەڤێ پارچە هوزانێدا ژی (مزیری) ب شێوازەكێ جوان و دەربرینەكا سەرنجڕاكێش ڤەهاندیە، وێنەكێ تاك و خواستنەكا ڤەشارتی بكارهینایە، هەروەكی وێنەیێ (گوه)ە ئەركێ ئەوی دەنگا ڤەگوهێزیتە گوهێ مرۆڤی ئانكو تاكەكەسی، هەروەسا ئێك ژ ئەندامێن سەرەكیێن لەشێ مرۆڤانن، بەلێ ل ڤێرە هوزانڤانی سیفەتێ

rondik.ismael@uoz.edu.krd

مرۆڤی دایە ئەوی و ب گیان ئێخستیە دەمێ کو پەیڤا(بینین) دایە پاڵ بینین ئانکو چاڤ ژی ئێك ژ ئەندامێن مرۆڤییە، لی ئەرکێ ئەوی دیتنە، ل ڤێرە ناڤبری (گوهـ) وەکو مرۆڤەك دانایە و ئەو چاڤە دایە ئەوی هەرچەندە د ڕاستیدا نینە، لێ ژبۆ کو هوزانا خوە سەرنجڕاکێش بکەت ئەڤ چەندە گۆتیە، هەروەسا وێنەکێ دیتر ژی هەیە ئەو ژی (لڤاندن) وێنەکە دەمێ هزر تێدا دکەی ئێکسەر تشتەکێ لڤوك دهێتە پێش چاڤێن تە، پەیڤا(خەو) هاتیە، لێ ئەو ناهێتە لڤاندن، بەلکو هوزانڤان و هزرێن ئەوی یێن هاتینە لڤاندن ئەڤجا ب شێوەکێ هونەری ئەڤ چەندە گۆتیە و دەربرین ژ مەبەستا خوە کریە، ب ڕێکا خواستنا ئەوێ پەیڤێ و ئینانا هندەکێن دی بۆ وەرگری ئاشکراکریە ، ژ جۆرێ خواستنا ڤەشارتی و مرۆڤگەراییە:

بۆخواسێ	گوهـ، خەو
ژێخۆاستی	دیتن، هوزانڤان
بەلگە	چاڤ، هزر (لڤاندن)

دا کو ستێرێن د چاڤێن تەدا
بچنم..
دڤێت چەنگێن خۆ
سواری
ئەسمانێ یاخیبوونەکا هاڤی بکەم ((
ڤێدا پەرچەیێن سترانەکا بەرزەبووی، ل 70))

ژ وێنەیێ مرۆڤگەرایێ د ئەڤێ پارچە هوزانێدا هاتی، ئەوژی (ستێر)ە و وێنەکێ دیتر ژی هاتیە ئەوژی(چاڤ)ە، ئەگەر ئەم بهێن ڕامانا دروست یا پەیڤا(ستێر) دیاربکەن ئەو ژی (گەشاتی و روهنی و جوانی)یە، د هەمان دەمدا ژی (چنین) ژ کارێن مرۆڤانن ناڤبری بۆ ستێرا بکارهینایە، ئەو ناهێنە چنین بەلکو ئەو پەیڤە خواستیە و کو ڕامانا بدەستخوەڤەئینان دهێت، کەواتە داکو بگەهیتە جوانیا یارا خوە و گەشاتیا چاڤێن ئەوێ دەست ژ هەمی تشتان بەردەدەت و بچیتە جهەکێ ڤارێ و کەس چ دەست تێوەردانا د پەیوەندیا ئەواندا نەکەت و بخوە ب خوەشی و ئارامی بژین، کەواتە مەبەستا ئەوی ئەوە ژبۆ کو یارا خوە بدەستخوەڤەبینیت پێدڤیە دەست ژ هەمی کەسان بەردەت و دگەل ئەوێدا ژیانا خوە ببورینیت. ژ جۆرێ خواستنا ڤەشارتی و وێنەی مرۆڤگەرییە:

بۆخواسێ	ستێر
ژێخۆاستی	گەشاتیی، جوانی، برسقین
بەلگە	دەستخوەڤەئینان

شەڤەکا مەست بوو
خەوێ ..
ئەز و خەون و
خەمێن سوبەهیەك زل
وەرپێچاین
تاری گورکا سپێدێ..
ئەم یێن برین..برین ((دوهی... بتنێ من خەم خوار، ل 78))

ئەگەر تەماشایی ئەڤێ پارچە هوزانێ بکەین دێ بینن، کو وێنەکێ تاك هاتیە ئەوژی (شەڤە) ب شێوەکێ هونەری ئەڤ هوزانە دارشتیە، چونکی ژبۆ ڕامانا ئەوێ یا دروست نەهاتیە، بەلکو بۆ

rondik.ismael@uoz.edu.krd

ڕامانەكا دیە ئەوژی هوزانڤانە، بەلێ ل ڤێرە داكو خوینەر خوەشیەكێ ژێ وەرگریت، ناڤبری ب شێوەكی دی دەربرین ژێ كریە، هەروەسا وێنەكێ دیتر هاتیە ئەوژی(مەست بوون)ە ئەڤە ژی سیفەتەكە ژ سیفەتێن مروڤان، مزیری بۆ شەڤێ بكارهینایە هەرچەندە شەڤ مەست نابیت، بەلێ ناڤبری وێنەیێ مروڤگەرایێ دایە پال ئەوێ پەیڤێ و وەكی مروڤ سەرەدەری لگەل كریە، كەواتە خەمگینا ئەوی نەهێلاییە بنڤیت و وەكی كەسەكێ خەمخور و گێژ بوویە، ب ڕێكا خواستنا ئەڤان پەیڤان دەربرین ژ هەست و سوزێن خوە كریە.

بۆخواستی	شەڤ
ژێخۆاستی	هوزانڤان/ دەم
بەلگە	مەست بوون/گێژبوون

ئەو چ نڤێژا سهری بوو

تە.. لسەر نامێلكێن من كرین

هەتا وەكو..

بەرپەرێن وان .. مرنێ هەمبێز بكەن؟!

((ئەو بەرپەرێن مرنێ هەمبێز دكەن، ل 98))

وێنەكێ مروڤگەرایی د ئەڤێ پارچە هوزانێدا هاتیە پەیرەوكرن ئەو ژی (هەمبێزكرن)ە ژ ساخلەتێن مروڤانن ئەڤ چەندە كو دەمێ كەسەك كەسەكێ هەمبێز بكەت، واتە ژ حەزژێكرن و ڤیانا هەمبەری ئێك ئەڤێ چەندێ دكەن، بەلێ ل ڤێرە هوزانڤانی (پەرپەرێن نامێلكا) خوە پەیڤا(مرن) دایە پالێ (هەمبێز) و ب گیان ئێخستیە ئانكو تشتەكێ بێگیانە بونەوەرەكێ بێ ژیانە ناڤبری ب ڕێكا پەیڤا هەمبێز گیان پێ داییێ، كەواتە داكو وێنەكێ د مێشكێ خوینەریدا ئاڤابكەت و سەرنجا ئەوی بۆ بەرهەمێ خوە رابكێشیت ب شێوەكێ هونەریانە ئەنجامدایە و خواستنەكا ڤەشارتی بۆ بەرهەمێ خوە ئینایە،كەواتە لدوویڤ ڕامانا ئەڤێ هوزانێ ئەوە نڤێژكرن نابیت بهێت بێرێزكرن، ئانكو ئەو كەسێ ب دروستی ئەنجامنەدایی و ئەو كارە دایە پال ناڤبری ئەوژی ئەڤێ چەندێ دبێژیت دەمێ د هوزانا خوەدا ئاماژەدایە(هەتا كو.. بەرپەرێن وان ...مرنێ هەمبێزبكەن) ئانكو نەمینن و ژناڤبچن، چونكی مرن ئەوە كو گیانی دبەت و هۆزانڤانی ب لێكچواندنا ئەوێ هەمبێزێ ئینایە ئانكو بۆ خوە برنە و نەمانە.

بۆخواستی	بەرپەر
ژێخۆاستی	كریار
بەلگە	ژناڤچوون و برن

هینگێ دبیە

گرنژینا دەمێن من

دەما رویكێن گولان..

بژكورینا تە

ژ من ددزن ((بوّ تە، ل 100))

هوزانڤانی د ئەڤێ پارچە هوزانێدا وێنە ب شێوەكێ جودا بكارهینایە، ئەوژی (بژكورین)ە مەبەست جوانی یا گولانە، لێ ل ڤێرە سیفەتەكێ مروڤگەرایی پێ هاتیە بەخشین ئەو ژی (دزین)ە ئێك ژ ساخلەتێن مروڤانن ،لێ هوزانڤانی

rondik.ismael@uoz.edu.krd

خواستنەكا ڤەشارتی بۆ بكارهینایە و مەبەستا خوە پێ روونكریە، ئانكو وەسفا یارا خوە ب بژكورینا گولان كریە و ب جوانیا گولان ل قەلەمدایە، هەروەكی دهێتە زانین گول ئێك ژ جوانترین ڕووەكانن ژ لایێ دیتن و بێهنێڤە لەورا ئەو پەیڤە دناڤ هوزانا خوەدا بۆ خواستیە و دەربرین ژ ئەڤینا خوە پێكریە.

بۆخواستی	بژكورین
ژێخۆاستی	یار/ مرۆڤ
بەلگە	لڤین/جوانی

2-1- ئەنجام:

1-وێنە ب هەمی جۆرێن خوەڤە كاریگەریا خوە هەیە و شیانێن گوهۆڕینا بۆنەوەران لدەڤ پەیدادبیت، ژبەركو بابەتێ ڤەكولینێ تنێ رولێ وێنەیێ مرۆڤگەرایی یە، جەختی لسەر هاتیە كرن لەورا ئەو دبیتە جهێ گرنگیپێدانێ لدەڤ هەمی خواندەڤانان.

2-هەر وێنەكێ گرێدایی ب مرۆڤگەرایی ڤە دهاتە بكارهینان، پێدڤیوو خواندەڤان ئەگەرێ هاتنا ئەووی جۆری بۆ د ناڤ هۆزانێدا بزانیت، هەروەسا كا بۆ چ مەبەست دناڤا ئەوان هوزانانداهاتیە.

3-مزیری تەكنیكەكا گەلەك بهێز دناڤ كۆمەلە هۆزانێن خوەدا و بەر فرەهیا ئاشوپی ئەڤ وێنە دارژتینە و بكارهینایە و پرانیا هوزانێن ئەووی ئەو جۆرە وێنە هاتیە، ئەو تشتێ بێگیان ب ڕێكا ئەوان وێنەیان شیایە گیانەكێ بدەتە ئەوان و هەروەكو مرۆڤ سەرەدەری لگەل كریە.

4-هەر دگەل وێنەیی جۆرەك خواستنێ ژی هاتیە بەحسكرن ژ ئەوێ ژی خواستنا ڤەشارتی بوویە،هەر چەندە دوو جۆرێن خواستنێ هەنە (ڤەشارتی و ئاشكرا) لێ مە تیشكا خوە دانایە لسەر جۆرێ ئیكێ بۆ شرۆڤەكەكرنا خوە، كو پتر هوزانڤانی جەختی لێكری، دناڤدا هاتیە بەرجەستەكرن هەر وەكی د پراكتیكێدا مە برێكا ئەوان خشتەیان ئاماژە پێداین، داكو وەرگر چێژ و خوەشیێ ژ ئەوان وێنەیان ببینیت .

5-هوزانڤانی د پرانیا هوزانێن خوەدا وێنە بكارهینانە، ژ هەمیان پتر وێنەیێ مرۆڤگەرایی پەیرەوكریە، هەروەسا د ئەوێ خواستنێدا ل جهێ بونەوەرەكێ بێگیان وەسفا تشتەكێ كریە و ئەو بونەوەرە ب ژیان ئێخستیە، كەواتە سیفەتێ مرۆڤگەراییێ(بەكەسیەتكرنێ) بۆ ئەوی تشتی دانایە، پرانیا ئەوان هوزانێن مە شرۆڤەكرین ژ بونەوەرەكێ بێگیان، كو ڕامانا ل پشت بەحسێ كەسەكێ یان مرۆڤەكی هاتیە كرن.

6- برێكا ئەوان وێنەێن مرۆڤگەراییێ، هۆزانڤانی شیایە خواندەڤانی داهێلێتە دناڤ ئەوان دەربرینێن ئافرینەر یێن ددەربرینێن هۆزانێدا دارشتینە.

rondik.ismael@uoz.edu.krd

2-2-لیستا ژێدەران

-پەرتووكێن ب زمانێ كوردی:

امین، عبدالقادر محمد(2002). وێنەی شیعری لە رێبازی رومانسی كوردی دا، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، سلێمانی.

بكر،محمد(2004). پەخشانە شیعری كوردی تەكنوسیمانتیكی گوتاری شیعری،دەزگای چاپ و بەلاوكردنەوەی ئاراس، چاپخانا وەزارەتی پەروەردە،هەولێر.

چەلكی، مەسعود یاسین(2012). رۆلێ هونەرێن رِوونبێژیێ د چێكرنا وێنێ هوزانا كوردیدا،چاپخانەی حاجی هاشم،هەولێر.

فەتاح، رزگار عومەر(2013). رومانسیزم لە شیعری هێمن و محەمەد نوریدا، خانەی موكریانی، هەولێر.

حسێن، جەبار ئەحمەد(2008). ئیستاتیكای دەقی شیعری كوردی، كوردستان عیراق(1950–1970)، چاپخانەیی سەردەم،سلێمانی.

عیسا، هاوژین سلێوە(2009). بنیاتی وێنەی هونەری لە شیعری شێركو بێكەس دا، دەزگای چاپ و چاپەمەنی سەردەم، سلێمانی.

مزیری،بەشیر(2005). نڤستن دچاڤێن نێرگزێ دا،چاپا ئێكێ چاپخانا هاوار،دهوك .

-پەرتووكێن ب زمانێ عەرەبی:

بو بحيو،ابو جمعة(1992). موازنة بين شعراءالمهجر الشمالي و جماعة ابولو، منشورات جامعة قاريونس، بنغاري،الطبعة الاولي.

بنار، مبروكة(2013). الاستعارة عند عبدالقاهر الجرجاني مقاربة التداولية،اشراف:ليلي كادة،رسالة ماجستير،جامعة محمدخضيرسبكرة، قسم الاداب و اللغة العربية.

حرارة، الهام اسماعيل(2013). الصورة البيانية في كتاب وح البيان في تفسير القران الكريم لااسماعيل حقي البروسوي(ت 1137) ،اشراف:محمدشعبان علواني،رسالة ماجستير، كلية الادب،جامعة الاسلامية،غزة.

سلمان،حسام تحسين ياسين(2011). الصورة الفنية في الشعر ابن القيسراني، عناصر التشكيل و الابداع،اشراف: عبدالخالق عيسي، رائد عبدالرحيم، رسالة ماجستير،جامعة النجاح في النابلس،فلسطين

عيد،رجاء(1979).دراسة في لغة الشاعر (رؤية نقدية) مسالة معارف الاسكندرية،مصر .

عصفور،جابر(1992). الصورة الفنية،الطبعة الثالثة،المركز الثقافي العربي،بيروت.

هاشم،زينب يوسف عبدالله(1994) الاستعارة عند القاهر الجرجاني،اشراف: علي العماري،رسالة ماجستير،جامعة ام القري.

المختار،زين الدين(1998). المدخل الي نظرية النقد النفسي،منشورات التحاد الكتاب العرب،دمشق.

واخرون،ناصر حلاوي(1996).البلاغة و التطبيق،مطبعة وزراة التربية،الطبعة الثانية المنقحة،بغداد.

محمد،الولي(1990). الصورة الشعرية في الخطاب البلاغي و النقدي ،المركز الثقافي العربي ،الطبعة الاولي،بيروت،لبنان.

-نامێن ئەكادیمی:

بامەرنی،نەوزاد عەبدوللا حاجی(2007). ئایدیولوژیا دهوزانێن (جەگەر خوین)دا ، سەرپەرشتیار: فوئاد رەشید محەمەد، پلا ماستەرێ د ئەدەبێ كوردیدا، زانكویا دهوك.

بامەرنی،نەوزاد عەبدولا(2012). ئیستاتیكا جهی دهۆزانا هەڤجەرخا كوردیدا ل دەڤەرا بادینان دناڤبەرا سالێن 1980–1990، شەرپەرشتیا:فوئاد رەشید محەمەد،ڤەكۆلینەكا وەسفی شیكاریە،پلا دكتورایێ د ئەدەبێ كوریدا،زانكویا دهوك.

بزێنی،سعد فاروق شێخ(2011). بنیاتی هونەری لە شیعرەكانی ئەحمەد موختار جاف دا،سەرپەرشتیا:نەوزاد وەقاس سەعید،زانكویا سەلاحەدین،هەولێر.

حەمە،هێتلەر ئەحمەد(2001).وێنەی شعری لای نالی،سەرپەرشتیار: ئیبراهیم ئەحمەد شوان،زانكوی سەلاحەدین، نامەیی ماستەر لە ئەدەبی كوردیدا.

كاكل،هەلمەت عوسمان(2008–2009). وێنەی هونەری لەشعری (حسێن قەرەداغی)سەرپەرشتیار:هاو ژین سلێوە عیسا،كولیژی زمانان، زانكوی كویە.

عەبدوالرەحمان،عەبدول سلام سالار(2000). هونەری رەوانبێژی لە شعری (نالی)دا ،سەرپەرشتیار:دلشاد عەلی ،نامەیی ماستەر ،زانكوی سلێمانی .

گەردی،سەردار ئەحمەد(2002). بنیاتی وێنەی هونەری لە شیعری كوردیدا (1970–1991). سەرپەرشتیار: دلشاد علی محمد،پلا دكتورایی د ئەدەبی كوردیدا، زانكوی سلێمانی .

rondik.ismael@uoz.edu.krd

طاهر،نزار سلمان(2014). سیمولوژیا وێنێ دیتنێ د هۆزانا هەڤچەرخا كوردیدا، سەرپەرشتیا:محمد بكرمحمد،پلا دكتورایێ د ئەدەبێ كوردیدا،زانكویا دهوك.

كەلار،حوسێن محمود(2008). شێواز لە هۆنراوەكانی فەرهاد شاكەلی دا، نامەی ماستەر ، سەرپەرشتیار:عادل مەجید محەمەد گەرمیانی،زانكوی كویە.

محمد، یوسف علی(2014). بنیاتی وێنە لە شیعرەكانی(میهری)دا ، سەرپەرشتیار،نەوزاد وەقاس سەعید،نامەی ماستەر لە ئەدەبی كوردیدا، زانكوی سەلاحدین،هەولێر .

-گۆڤار:

سالح،تاریق(2013)،وێنەی شیعر لە هەندێك شیعری گوراندا ، گوڤارا رامان، ژمارە 199.

-فەرهەنگ:

Boti,kamiran(2006).ferhangakamiran(kurdi-kurd),dezgehesperezyaGapoweshane,Gapeke.

الخلاصة

الصورة االفنية هي احد العناصر الجوهرية لمنتج الادب،كان له محل الاهتمام الشعراء و الكاتب و الناقد من وقت القديم، وتم اجراء العديد الابحاث من حوله، لان هذه الصورة الفنية تعبر عن صورة التشخيصية لداخل الانسان، تم جمعه بشكل مصطنع وكان مكانه المثير الانتباه، مزوري، واحد من الذين استخدموا صورة الفنية في شعره ، من تلك صورة هو قادرة علي جعل القصة حيه، يمكننا ان نجد مجازا و استعارة المكنية، مصحوبا بصورة الفنية في قصائده.

هذا البحث بعنوان(دورالصورة التشخيصية او التجسيدية في تحصيل الشعر(نفستن د جافين نيركزي دا) لشاعر(بشير مزوري) يتكون هذا البحث من قسمين: المصطلحات و التعاريف و الصورة التشخيصية من جميع الاتجاهات، فيما يتعلق بالاجراء الثانية هو جزء عملي عن صورة التشخيص، والتي هو النوع من الشعراء المسبق هذا تحليل و نوعي الابحاث، الكلمات قد تحولت الي صور و حللت من قبل القارئ والناقد لشعر لغرض من الشاعر.

الكلمات الدالة: صورة الفنية،صورة التشخيص،الاستعارة المكنية ، الشاعر.

rondik.ismael@uoz.edu.krd

THE ROLE OF HUMANITIES IN PEATRY COLLECTION (NIVSTN D CHAVEN NERGZEDA) FOR A PEOT (BESHER MIZERE)

RONDIK MOHSIN ISMAEL
Dept. of Kurdish Language, College of Basic Education, Univerity of Zakho, Kurdistan Region-Iraq

ABSTRACT

The art image is one of the essence elements of litreture product; it was the place of intrest for poets, writer and criticizer from the ancient period and many researchs has been done on it. Because this art image expresses the inner psychology of human, it is collected artificially and it was the place of graps attention. Mezory is one among whose used the art image in his poetry, from that image he was able to make the story live, we can find metaphore and epiphore metaphore coupled with art image in his poitry.

This research is entitld 'the role of humanities in poetry collection (nvstn d chaven nergzeda) for a poet (besher mizere). This research consists of two parts theoretical parts: terms, definitions, types of images from all directions. Regarding second parts is a practical part about the personification image, which is a kind of poitry of forementiomed. This is an analysis and qualitative research. The words had converted to images and analyzed by reader and criticizer to explain the purpose of poet.

KEY WORDS: Art Image, Personification Image, Epiphore Metaphore And Poets.

rondik.ismael@uoz.edu.krd